

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

Где би се још могле основати Добротворне Задруге Српкиња.

У Аустро-Угарским крајевима, не рачунавши овамо Босну и Херцеговину, има до данас основаних 50 Добротворних Задруга Српкиња, које раде. Њихов се живот заснивао између 1875. и 1907. године. Дакле је пуно 32 године дана, како се те установе отпочеше издати. С почетка су врло споро напредовале, а што ближе нашим данима све чешће су ницале, а у последње доба стпоче та идеја удруживања да се шири и међу сестрама нашим у окупираним покрајинама у Босни и Херцеговини, и освојила је хвала Богу, и тамо лепа земљишта већ у девет општина.

Но све је то мало за наше прилике овамо и оне преко Саве. Ваљало би мно-

го брже да се нижу и много више да се дпжу таке установе, јер време јури, комешање и отимање међународно о превласт и напредак бива све јаче и ко се у том комешању не одупаре и не тражи и сам пута за развијање своје снаге, прегазиће га, потлачити и уништити врева и јагма која се дпже око нас. Тако је сад време настало; те морамо се добро узети на ум, смишљено и журно радити сви, колико нас је год, и мушко и женско, и старо и младо, и учено и неучо, и богато и сирото, ако желимо да се као народ и као целина одржимо и садашњом струјом корачамо напред. Сваки на свом послу мора бити сталан, чврст и подузетан. Не треба и не смео ровити

СРПКИЊЕ, ШИРИТЕ СВОЈ ЛИСТ! ПРЕТПЛАТНИЦИМА.

Још овај број шаљемо свима лањским претплатницима и ко нам до 30. марта (12. априла) о. г. не пошље претплату за ову 1908. годину или не јави да задржава лист, обуставићемо му лист, јер прекидамо сваку даљу вересију. Молимо, дакле, још једном врло лепо све поштоване претплатнике и скупљаче, да пожуре с претплатом. Ко не мисли држати лист, молимо да врати и овај број, да се знамо равнати.

Ко би нам вољан био послати лањски 4. број, нека од своје претплате задржи 30 потура (15 новч.)

У Новом Саду, 1. марта 1908.

Уредништво и администрација
„ЖЕНСКОГ СВЕТА“.

један против другог, јер тиме се само слабимо. Ми се сви морамо подупирати и снажити. И ако има међу појединима у нас какве несугласице, ваља их мирно и полако отклањати, време и тако све лечи.

У тој међународној утакмици, у тој журби за напретком, која је обузела државе, поједине народе па и поједине људе, имају и женскиње, и као појединце и као читава друштвена половина да сносе своје бремене, да и оне и као чланови народа и као чланови друштва пораде, да се целокупна народна снага покреће унапред и народни понос што више диже и испупчава у међусобној борби.

Женскиње су, као и мушки позване да раде на том, да се диже и јача поједина перодница а с њом и цео народ, јер народ и није ништа друго, него скуп породица, које једним језиком говоре и једну прошлост имају. Поред те дужности имају да раде и на унапређењу умном, моралном и привредном васколиког свог народа. Напредак породице зависи од сваке поједине личности на дому, а у првој линији од матере као поглавице унутрашњег рада и реда кућевног, а напредак народа зависи поред добре друштвене управе, још и од осталих народних и друштвених установа, које га упућују на корисни и племенити рад. Међу такве установе уврстили су сви напредни народи и женска удружења, која су својим радом на хуманом, просветном и привредном пољу стекла свуда, па у нашем народу, лепог признања, а својим родољубивим жаром и маром присвојили су љубав и поштовање свих мислећих људи и свих државних мужева. И наше српско друштво толико је већ свесно да поња, која му добра носе и колико заклона пружају овака удружења за његов национални подмладак, особито сад, у овим све тежим данима, што се гомилају над главом нашега народа. Па баш са тих разлога и долазимо пред наше интелегентније Српкиње, да их умолимо, да се што пре удружују у оваке задруге свуда, где је год могуће, јер данас сутра спашће бар у Угарским крајевима ови народни аманети на породице и ова-

ка удружења да их негују и очувају. Школи се полако кидају крила и кад она малакше и изнемогне ширити намењену јој мисију, треба да дочекају у своје руке тај задатак матере и ова удружења женска. А то се време ближи, ето већ закуцује на врата наше народне школе. Зато вам узвишеним гласом довикујемо, миле сестре и родољубиве Српкиње: *удружујте се!*

Кад је могло да се нађе у малим српским селима, у Голубинцима и Добановцима толико одличних и родољубивих Српкиња, да оснују оваке задруге, зашто се то не би могло створити и у местима, која су двојном и тројном већа од ових? Зашто да то нису кадре учинити и Српкиње у Сасима (Новим Карловцима), у Војки, у Лаћарку, Мартинцима, Кузмињу, и т. д. која су исто тако велика па нека и већа. Зашто да нема своје задруге Беловар, па Писаница, па Бучије, у Пакрачкој епархији, која су и већа и многобројнија са српским живљем него у поменутих сремским местима? Па где су толика наша места по Лици, Банији, и Далмацији што би могла скупити бар по 20—30 интелегентнијих Српкиња на окупу у оваком родољубивом правцу. А шта да кажемо тек за Угарску, где је опасност понајвећа за губитак народне мисли настала и где су села и варошице ушорене и приступачније за жртве око опште ствари, па ипак немамо још задруге у Паланци, Товаришеву, Пивницама, Д. С. Ивану, Врбасу, Стапару (отпочело се ту нешто радити па застало), Кули, Ст. Сивцу, Шовима, Кулпину, Фелдварцу, Турији, Мохолу, Сенти, Госпољинцима, Ђурђеви, Мошорину, Тителу, Ковиљу, и т. д. где су места и пунија и имућнија интелегенцијом од сремских и личких крајева наших. Па где су она богата потиска места у Банату, као што је Крстур, Ђала, Тур. Кањижа, Беодра, Карлово, Тиса Хиђош и т. д. где су: Срп. Сенпетар, Чанад, Саравола, Фенлак, Мехала, Чаково, Дента, Фењ, Башахид, Кумане, па Мокрин са 9000 срп. православних душа; где је Елемир, Итебеј, Модош, Кеча, Кларија, Српска Црња,

Варјаш, Алибунар, Улма, Самош, Добрица, Илавца, Кусић, Ст. Молдава, Мраморак, Делиблато, па Долово са 6000 душа; где је Омољица, Ковин, Баваниште, Црепаја, Севкерин, Опово, Баранда, Сакуле, Идвор, Јарковац, Ботош, Томашевац, Орловат, Чента, па Перлез у коме се већ и девојке дигле и у заједници приређују забаве за општу корист а жене и матере ћуте и не маре, што им се деца отуђују по комуналним школама од свог језика и своје матере цркве; зар је свуда туд изумрла у нашим Српкињама свака отпорна снага за своје народне светиње?! Авај, матере и кћери наше, не дајте, да вам се сатре колено, оно колено, које говори најлепшим и најмилозвучнијим језиком у целом свету, не дајте, да се у потомству вашем изгу-

би успомена на толике велике и славне мужеве и Српкиње на научном, моралном и јуначком пољу, не клоните у свом одушевљењу и свом народном поносу, него се удружујте, ако иде, у појединим местима, ако не, онда са више оближњих места заједнички, па порадите, да се народна свест диже, народно име узноси, народна снага јача, а то се може изводити само у удруженој снази. Тим ћете путем стећи себи поштовање, угледа и хвале за живота и по смрти у потомству благослова и историјског признања. Свештенице (попадије) и учитељице поведите коло, на вас се очекује, од вас се тражи то у првој линији. Напред дакле, јер време лети, па ко с њим не иде, заостаје и пада.

Поздрави при прослави дваестпетогодишњица членова срп, народног позоришта.

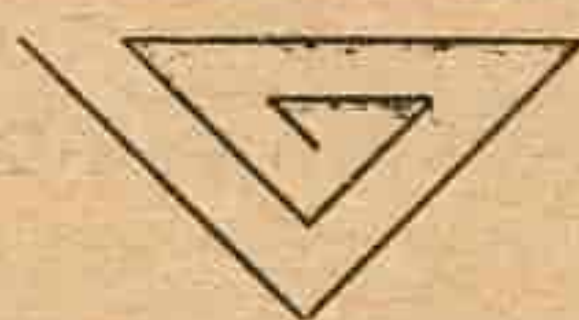
Госпођи **Тинки Лукићки**, изговорила мала **Анкица Ивковићева**.

Уметнице српска врла
Из мојега младог грла
Поздравља те српска нада:
Да нам будеш духом млада
Кроз дваестпет нових лета
На даскама овог света,
На којим су твоја дела
Најлепши ти венац сплела
Око слављеничког чела!
Уз сјај, што ће вечно сјати,

У Новом Саду, 25. I. (8. II.) 1908.

Људи могу тек ти дати,
Што на овој земљи роди;
Ал и њима ево годи —
Уз небески венац славе
Свог ловора лист да ставе:
На сав дар твој као уздарје
Овај дарак мала ствар је,
Што ти пружа рука млада
Уз признање твога рада
Од грађана Новог Сада.

Ј. Ж.

Госп. **Димитрију (Мити) Спасићу**, изговорила мала **Милка С. Ћирића**.

ДРАГИ ЧИКА МИТО!

Мален је овај дарак,
Малена сам и ја —
Али је велика радост
Што ми у очима сја:

Грађани Новог Сада
Лепу ми почаст даше,
Ја Вам у име њино
Поздрављам славље Ваше.

Они Вам поздрав шаљу
Крај овог дара мала —
Они Вам кличу: „Слава“!
Они Вам кличу: „Хвала“!

Нови Сад, 1908.

М. С.

Госп. Кости Васиљевићу,
изговорила мала Верица Бранчић.

Драги Чика Коста, уметниче мио!
Већ си четврт века и Ти саставио
Од како си стао на значајне даске,
И од како мењаш свакојаке маске.

Мењаш маске, те нам приказујеш људе,
Што у нама љубав или мржњу буде,
Па нас учиш, како да људе познамо:
Да човеку дела, не маску, гледамо.

Нови Сад, 1908.

Има лепог лица, што прикрива — звера;
Има, ко се смешка, а на пропаст смера.
То приказујући на даскама туди,
Ти нас учиш: људи, чувајте се људи!

После четврт века глумовања свога
Прими мали дарак рода захвалнога,
Нови Сад те слави, ал све Српство кличе:
Живео нам дуго, драги уметниче!

Бл. Бр.

ДОПИСИ.

Суботница, 10. фебруара. Наша задруга Српкиња слави Сретеније као своје свечарство. Па и ове године прославило је тај дан свечано држећи се строго прописа црквених обреда и старих народних обичаја. После свете литургије освећена је свечарска водлица и пререзан је свечарски колач у дворници цркв. општ. дома. Свечарски колач пререзала је славска кума Олга *Стојковић* са председницом Мицом *Радић*. Слави овој присуствовао је врло леп број наших грађана, а на наше велико изненађење видели смо само врло мали број задругарака. Кад је задруга изрекла, да ће од год — до год славити своју свечарску славу имала је пред очима ту задаћу, да и на тај начин предњачи у ширењу наших лепих обичаја, који се у народу нашем све више изопачују, као да се ти и таки стародревни обичаји чувају са теревенком и нетренком и као да се код нас свечарство само тако може лепо прославити ако се по неколико дана тера пијанка, што нас упропашћује и здравствено и повчано. Народ наш разумео је задругу нашу, јер слава задруге наше постала је слава народна; на свечарству њену беху јој гости и ове године многи народ, који је напунио велику дворницу; то је знак да задруга наша правим путем греди, и онда нема разлога да баш наше задругарке блистају својим отсуством са славља, које их иначе баш треба да одушевљава, да у своје сестринско коло привуку сваку свесну Српкињу у које је искре племенитости, будне свести и хришћанска милосрђа. Овом приликом је парох Св. *Димитријевић* у бираним речима поздравно славу ову и пожелио чланицама, да истрају у остварењу заветне мисли која је истакнута за циљ удружењу нашег женскиња, да као дичне кћери народа срп-

ског у сестринској љубави слошке пораде на унапређењу нашег просветно-хуманог живота, па да једном и многопаћеном народу српском сијну лепши дани љубави брацке и сестринске, да милосрђем својим ублажују јад и чемер невољних, који су на туђу помоћ упућени, а за сав тај рад жели им од Бога благослова. После обављеног овог чина задругарке су угостиле своје госте пивом и закуском, а за тим се сви разиђемо, да у вече прославу нашег свечарства продужимо на беседи, коју је задруга са певачком дружином приредила.

На овај дан задруга је досад приређивала мању вечерњу забаву у општинском дому, но ове године у споразуму са певачком дружином приређена је сјајна беседа уз пријатељско суделовање гђе Софије *Јоцић*, свршене конзерватористкиње, гђе Д. *Спасићке* и г. Д. *Кранчевића* чланова срп. нар. позоришне дружине из Н. Сада и петроварадинског војничког свирачког збора. Већ сам глас о овим суделачима заинтересовао је за ову беседу сво наше грађанство. Приређивачки одбор учинио је све могуће припреме, да се и ова беседа и по своме сјају и по уметничкој вредности својој одржи на оној висини, до које су се уздигле све наше досадање беседе; а то је било нужно већ и зато, да би нашим поверљивим суграђанима могли показати наш напредак на пољу уметништва, на пољу уметничке вештине, а нужно беше и у интересу овданињег српског грађанства и васколиког српског народа, да се и тако прикаже наше културно напредовање, што нам подиже углед наш у очима страна света. Што се желело, то се и постигло. Просторије гостионе »Пеште« беху препуне. Присутне беху све најотменије породице, а имасмо гостију и са стране, као из Сомбора, Ст. Бечеја,

Митровице, Руме и т. д. Одзив од стране грађана неочекиван. И досадање наше беседе су биле лепо посећене, али овако као ова ни једна није. За ово имају заслуге нарочито гђе Олга *Стојковић*, Олга *Радић*, Бела *Стојковић*, и гђе Анка *Радосављевић* и Зорка *Димиријевић*, које су највише труда уложиле око распродавања улазница.

У извађању првог дела певачка дружина у мешовитом збору певала је Маринковићеву *»Српкињу»* и Хајдрилов *»Далмашински шајкаш»*. Маринковић и ако је признат наш композитор са својом Српкињом код слушаоца не изазива онај ефекат, који заноси осећаје у више сфере а *»Далмашински шајкаш»* колко је с певком својом на почетку монотон, толико је од већег ефекта што је ближе крају, тако да слушалац у заносу свом чисто је незадовољан, што се свршетком песме лишава оног заносног уживања, које му пружа хорална певка *»Далмашинског шајкаша.»* Обе песме отпеване су складно и прецизно са особитим обзиром на прописано ниансирање. Певачи су награђени изразом допадања присутне публике. Гђа Софија *Јоцићева* из Н. Сада, наша млада уметница свирала је на гласовиру Бајићеву *»Српску раисодију»* и уз пратњу војничког свирачког збора Менделсонов концерт у *»g»* толу. Ова млада уметница тек што је ступила на праг јавности стекла је себи лепа гласа, прокрчила пута да заузме видно место на пољу уметности у редовима генијалних вештака. Ми смо се дивили оној њеној флегматичности, лакоћи и механичној вештини руку, којом онако хитро чисто играјући се дотиче се дирака на гласовиру, а видимо ју како се сва предала звуцима тананих жица, те све како на гласовиру изводи певку песника — глазботворца, тако исто у души својој осећа, а то је и чини баш правом уметницом. Њену свирку публика је слушала запетом пажњом, а на свршетку је поздравише необичним одобравањем и ускликом живила. Приређивачки одбор пак захвалио се лепом китом цвећа. — Гђа Д. *Спасићка*, певала је једну арију из опере *»Вилењак»* а на поновно изазивање пак једну српску композицију чувеног мађарског композитора Ф. Гала, који је са успехом радио и на пољу српске песме. Затим је са г. Д. *Кранчевићем* певала двојев из опере *»Пустињаково звоно»*, па Бајићев двојев *»Ох погледај»* са пратњом војничког свирачког збора. Сумњам да су ови наши певачи икад били већом пажњом саслушани но овом приликом. Публика се што но реч у ухо претворила, а ми сви уживасмо од радости читајући са лица наших иновних суграђана оно задовољство и повлађивање, којим пратише миловучне песме наших певача. Спасићка је била особито диспонирана, те јој се глас разлегао као славуја у зеленом лугу, кад је пун задовољства у чари природне лепоте. Певала је са таким осећајем, да је са заносом

својим заносила и све слушаоце, песма јој је ишла од срца, а милогласни звуци умилног јој гласа учинише особита утиска на слушаоце, тако да по свршетку певања бурном одобравању једва буде краја. Кранчевић је са пратњом својом увек следио стопама Спасићкиним и за то је исто тако поздрављен са живим одобравањем од стране слушалаца, а приређивачки одбор у знак своје захвалности и признања предао је Спасићки киту свежег цвећа, а Кранчевићу лаворов венац. Овај део беседе беше у истини једно право уметничко вече, на коме су уметници приказали своју вештину и упознали наше суграђане са најновијим производима наше музичке и песничке уметности. Успех овај служи на част приређивача, а на дјелу лепог српског грађанства, јер са постигнутим успехом у очима наших суграђана углед наш је јако одскочио, а то нам више вреди но постигнути материјални успех, који је такође повољан, јер је преостало чистог 1146 К 87 п. од чега је приређивачки одбор 146 К поклатио разним месним корпорацијама, а тако и алумнеуму срп. учит. школе у Сомбору и *»Соколском дому»* у Карловци по 28 круна, осталих 1000 К подељено је на једнаке делове задрузи Српкиња и певачкој дружини.

Веселе је било бурно и трајало до рујне зоре.

Анђелија.

Темшвар, 2. (15.) фебруара 1908. (*Забава српске женске задруге*). Као што је свугде сада сезона многих разних забава, тако и у овом граду влада највећа журба око приређивања сваковрених концерата, балова и игранака. Но није ни чудо, кад се узме у обзир, да у Темшвару има небројено добротворних и просветних установа, које скоро све приређују забаве. И сваки дан све нови и нови плакати објављују сад ову сад ону забаву.

У сред тих многих плаката једно јутро освануше плакати који објављују да Српска добротворна женска задруга темшварска приређује 9. фебр. по н. к. концерт са игранком у у најлепшој оvd. дворници у градском редуту. И наша и страна публика се одмах заинтересоваше за ову забаву, јер им је остала у пријатној успомени наша лепа лањска забава. Србе овдашње још прожимаше и понос и радост, што су и Срби, и ако доста малобројни у овом граду, ипак су вољни и умеју да приреде забаву првога реда и да пруже пријатне душевне забаве себи и својим суграђанима, који на забаву дођу. Заиста је замашна ствар, смело подузеће и велики посао: приредити забаву темшварским Ср-

бима и то таку, да успе у потпуном смислу речи у моралном и у материјалном погледу.

Но откуда те модућности?

Отуда, јер је наша женска задруга срећна, што стоји под високим и врло умним водством и заштитом за све што је лепо и узвишено а нарочито за хуманитарне задаће задружне тако својски загрејаног врло уваженог архипастира, господина дра Георгија *Летића*, епископа темишварског, што целој задрузи и њеним члановима даје и подстицаја и поуздања у сваком раду.

Уз то има темишварска задруга у реду својих чланова врло много одушевљених и заузимљивих Српкиња, које својски врше све послове у задрузи, само да рад њезин буде што светлији и успешнији. Па и око приређивања ове забаве, осим неуморних лица што стоје на челу задрузи, као: председнице Меланије Јанковића, потпредседнице Данице Љ. Лотића, благајкиње Софије Берића и тајника Душана Берића, многе Српкиње заиста су примерним пожртвовањем све могуће учиниле, да забава у сваком погледу лепо испадне а и да донесе задрузи материјалне користи. Из признања споменућу овде њихова имена: гђе Марија Новаковића, Марија Ђаковића, Будимка Штумфалд, Катица Ненадовића, Даринка Унтерајнер, М. Живановићка, Софија Арсеновића, Анастасија Марковића, К. Црњанска и гђе Јелена и Маријана Анталове и Софија Марковићева и Вида Јоановић.

Дође и очекивани дан забаве, дође ведар и весео за женску задругу, јер је улазница већ пре забаве било толико распродато, да је већ претицало и чистог добитка а и за сам програм се било рашчуло од позватих лица, да је првога реда. Дакле, сјајан успех и моралан и материјалан већ је пре саме забаве био обезбеђен.

Велику и лепу дворницу су свуд унаоколо украсиле чланице цвећем и лепим нашим ћилимовима.

Тачно у 8 часова у вече стигао је високи заштитник задружни, преосвећени господин др. Георгије *Летић*. Часништво и многи чланови задружни а и други гости дочекали су високога госта срдачним усклицима: живео! Вредне домаћице допратише у дворницу до места преосвећеног заштитника задружног, уз којег осим чланова женске задруге иђаше лепа свита свештених лица: г. г. М. Новаковић прота, Стеван Николић, игуман манастира Сентђурђа, др. Георгије Зубковић, протосинђел и епарх. бележник,

др. Петроније Трбојевић, ђакон и епарх. подбележник, И. Белеслијин парох и Милан Долга капелан.

А сад да пређем на опис самог концерта. Прва тачка је била „Словенске игре“, коју је свирала војничка музика оvd. 29. војничке регементе врло лепо и складно.

Друга и пета тачка беше свирка наше младе а већ познате уметнице на гласовиру гђе Софије *Јоцићеве* из Новог Сада. Слушали смо само најлепше похвале о њеној уметничкој свирци, а сад смо имали прилике, да ову младу уметницу видимо и да јој свирку чујемо и да уживамо у њој. И заиста су биле похвале оправдане. И техника и интерпретација приказаше нам праву уметницу, која се још одликује и лепом појавом и елегантним а ипак смерним ступањем а и седањем код гласовира. Публика је бурним тапшањем поздравила и прву тачку и другу такође, коју је уметница свирала уз пратњу војне музике, а женска задруга је наградила китом цвећа.

Трећа тачка беше певање младе Српкиње из Оравице. Гђица Павловићева певала је арију из опере Мињона и једну талијанску песму веома лепо. Њен пријатни сопран и певање с'осећајем а уз то чиста интонација показаше нам, да заиста имамо пред собом добро школовану певачицу. И њој је сва публика бурно тапшала, и њу одликоваше китом свежа цвећа.

После тога следоваше 4. тачка: Симандл Адажио за контрабас са пратњом гласовира свирао је г. В. Водваржка, коровођа српског певачког друштва темишварског. Публика је веома пажљиво слушала лепо и врло вешто свирање уметника на овом непознатом инструменту, на којем је уметник са великом лакоћом свирао уз велико одобравање присутне публике. Одликован је са лавор венцем.

6. Српске народне песме, певао уз пратњу г. М. Прита из Београда. Гусле су за сваког Србина и Српкињу, инструмент од великог значаја, јер су уз њих везани многи и многи знаменити догађаји из српске прошлости. Публика је са пажњом слушала свирку и певање г. дра М. Прите, који је певао уз свирку на гласовиру још и једну уметничку песму.

Задруга је гуслара обдарила лепом лиром од лавора.

После тога је отпочела игранка, која врло живо и весело текла.

Чист приход од ове забаве био је око 800 круна. Кад се узме, да су трошкови око приређења забаве у редуто веома велики, па да ипак претиче тако леп чист приход, онда се заиста може честитати вредним приређивачицама, које нека и овде приме похвалу и признање.

Још ми је додати, да су овој лепој српској забави овдашњи несрпски листови са најлепшим похвалама писали и изразили се, да по свему спада у ред првих и најлепших забава темишварских у овој зимској сезони.

Банаћанка.

Добрица. На дан св. Саве одржана је овде прва светосавска беседа, коју је приредила новооснована Српска читаоница.

Потпуно задовољство, управо усхићење гониме, да изнесем на јавност успех и лепоту тога вечера.

На заказано време беше дворана већ дупком пуна, међу којима је доста леп број посетилаца био из околине. Чим се ушло у дворану морало је свачије око застати на дворанским зидовима, који су били укусно украшени српским ћилимовима, торбама, веленцима и заставицама.

Беседу је отворио председник читаонице лепим поздравом, у коме је изнео цел и задатак оваке установе.

Песме су лепо одпеване и певачи заслужују сваку похвалу. Али права задовољства пружале су нам остале тачке програма. Много и много око сузом беше орошено, слушајући оно дирљиво и тихо појање: „Свјати Боже“ уз вештачки изведену декламацију: „Гусларева смрт;“ па онај дијалог: „Богиње појезије и Српкиња,“ а особито нас је задивио приказ кад, по дигнутој завеси, угледасмо онај божанствено израђени престо, на коме сеђаше красно обучена Богиња у своје сјају и до ње ниже српска мома! Одржаће нам се у живој успомени и она красна слика анђела, који је више њихових глава стајао, и бацио им пред ноге зеленило и оне звездице што око анђелских глава прескачу час на једну час на другу страну. Жива слика „Косовка девојка,“ изведена је такође врло лепо, нарочито се лепо представило кад је бенгалска ватра осветлила она лепа лица. Скоро сви гледаоци устадоше, да се што боље нагледају тужног нашег Косова. Није нам се око скоро ни одморило кад ево већ и приказ шаљивог комада: „Женске Сузе.“ У овој игри представљачи нам се приказаше као извезбани глумци. Све четир особе одиграле су своје улоге доста вештачки, а особито улоге Милке и Веље који су нам изнели многе поуке те заслужују похвалу и признање. Па коме имамо за све уживање да захвалимо? А коме другом него нашем г. учитељу *Миловану*

Тодорићу, који је уложио сав свој труд да певаче изучи, а за тим нашој уваженој и поштованој гђци *Анки Бронзић*, учитељици на њеном неуморном раду и труду око програма и изучавања декламација дијалога, живе слике и комада, па даље око скупљања српских радова и украшавања дворане и позорнице; све су то њени подвизи извели уз припомоћ г. *Димитрија Јанковића*, који такође заслужује наше признање. С тога сам и уверен да ће сви присутни гледаоци са мношвом заједно узвикнути: да живи г. учитељ Милован Тодорић, да живи наша вредна, наша мила и поштована гђица Анка Бронзићева учитељица и њен помагач г. Димитрије Јанковић као и сви суделачи и суделачице. Из овога се може видети, шта може и у једном малом селу створити један учитељ и једна агилна женска; једна добра народна учитељица. Дај Боже, да се на њу угледају и друге, те да и оне у својем месту на овај начин уливају у душу и срце србински дух, српски понос.

Задовољан гост.

Вел. Кикинда. (Женска забава.) Много забављава има досмо од Божића, па до поклада. Судећи по броју забављава мора да нам у Кикинди све добро иде. Истина све се тужимо — особито домаћице — на тешка и рђава времена, па ипак се много забављамо. Или ваљда то мора тако да буде, да у тим забавама тражимо олакшања тешком живљењу. У том ваљда уверењу и наша женска омладина је прегла, да нас својом забавом разоноди и одклони свакидашње бриге и пружи лепог уживања. Ако је то мислила и постигла је у потпуном смислу.

Морамо похвалити нашу женску омладину већ и зато што су се у тако лепом броју удружиле. Тако ваља. Удружене моћи ћете, драге Српкињице, многу српску ствар напред кренути. Ви сте ето овом забавом и показале, да ћете удружене моћи то. Не престаните сада на том него напред, први покушај је донео сјајна успеха. С вољом и одушевљењем радом постигаћете то и даље. А прилике имате да покажете и за даљи рад. Ту је певачко друштво „Гусле.“ Упишите се све у певачко друштво, па тако сложне и вољне за рад оживите то друштво. Ви сте показале да можете, сад је вапа дужност да то учините. Ви треба да прибавите том друштву онај у свем Српству чувени српски глас. Пођите ви напред, па ваљда ће онда и наша мушка омладина мало оживити и сваступити у друштво и заједнички покренути га напред. Па кад то урадите, пођите и даље. Поља има за рад само треба воље, а у вао тога има. Дакле напред.

Да пређем на забаву. Већ сама појава наше женске омладине учинила је врло пријатан утисак на све присутне. Обучене све у лепо српско народно одело, изгледале су као прави српски анђели. Публика их бурним тапшањем,

поздрвила. Песма »Прељина песма“ отпевана је изврсно. На захтевање публике морале су је поновити. За тим је на гласовиру свирала гђца Ружица *Вајдићева*, сврш. приправница. У гђци Ружици упознала је публика једну изврсну свирчицу. Овај суд смо чули од људи стручњака. Опште допадање је изазвало њено свирање. На захтевање одсвирала је и једну српску песму. После тога је декламовала Мица *Пандићева*. »Падајте браћо“ од Ђ. Јакшића. Гђца Мица била је обучена у црногорско одело са црногорском капом на глави, те кад се појавила на позорници изазвала је бурно допадање. Песму је декламовала баш као да ју је права Црногорка изговорила. Публика ју је бурним изазивањем похвалила. Четврту тачку је испунила гђца В. *Замуровићева* са соло певањем, које је извела добро. За тим је гђца Вида *Веселиновић* приказала девојчицу како ступа први пут у коло. Овај приказ је био изврстан. Милна је било гледати ону наивну жељу младе девојке, да ступи у коло и овда ону силну радост, кад се уверила, да јој ноге могу коло поиграти, те одлети у коло и поче први пут играти. Игру је ту Вида морала поновити. Песма »Лаку ноћ“ одпевана је врло добро. И ту су песму наше певачице гђе Р. *Вајдићева*, В. *Замуровић*, Рахила *Кличина* и Олга *Гајићева* морале поновити. Монолог »Преко зида“ приказала је гђца Мара *Трифунчева* особито добро. Гђца Мара нас је пријатно позабавила својим врчањем и у публици опште допадање изазвала, те је бурним плескањем и изазивањем награђена.

Врло лепа и на гледаоце необично добар утисак учинила је жива слика. »Српкиња код навијања.“ Никад лепшу и прикладнију слику није приређивачица могла изабрати. Та то јо било красота гледати и слушати како Српкиња на разбоју навија српски без. После још и бенгалско осветљење учинило је, те је слика још дивнија била. После ове слике је изазвала публика праву приређивачицу свога програма гђу

Даницу Бандићку и поздрави ју са громким »живела.«

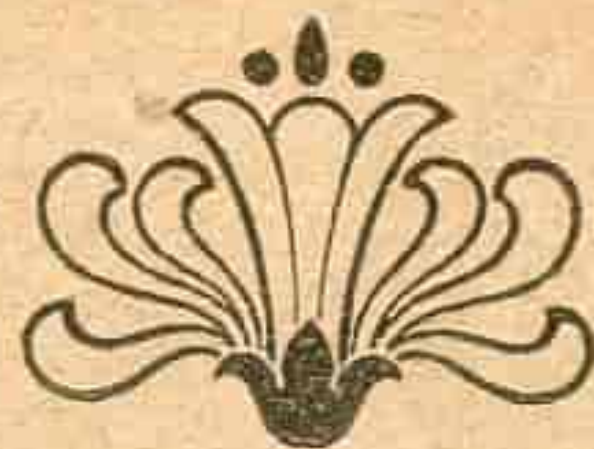
После тога је по програму играно коло и ја бих могла завршити, да није било још једне тачке у програму, која је присутну публику у потпуном смислу изненадила, а то је био вашар. Вашар је тако дивно изведен, да се самочеститати може и госпођама и госпођицама, које су га извеле. Циганке, које су својом игром вашар отвориле, биле су праве циганке. Циганско одело, цигански накити, па тек циганска оригинална игра било је уживање за нас. Осим циганске игре, које су тако исто извеле гђе Вида *Веселиновић*, Мара *Трифунчева*, Мара *Стојановић*, Мица *Бандићева* и још друге, било је на вашару свачега, баш као на вашару и пића и лутака и колача па чак и комендијаша. Пазарило се на вашару баш као на правом вашару, и свако се журио да дође на вашар и купи какву ствар ради спомена на тако лепу забаву као што је то била.

Ово је у кратко описе те занимљиве забаве. Посматрала сам присутне и на лицима приметила, да је свако задовољан.

Посета је била врло добра. Но могло је бити још и боља, баш с обзиром на ту лепу цел, којој је ова забава била и намењена. Но према приликама можемо бити задовољни и с овим, јер је забава донела 172 К 66 п. чисте добити. Нека је хвала нашој дичној женској омладини како на оном лепом уживању, што нам га пружише, тако и на оном дару, што су га прикупиле за своје сестре приправнице сомборске. Да је појава и рад наших Српкиња обрадовала сомборске приправнице показује најбоље брзојав, који је добио приређивачки одбор од приправничког друштва »Преодница« и који свако гласи:

»Дичну женску омладину која се прва одазва позиву нашем, приредивши лепу забаву у корист женског нашег интерната, поздрављамо са ускликом: живела, дао Бог била примерна другим Српкињама!

»Преходница.«

НЕПРЕЖАЉЕНОЈ СЕСТРИЦИ ВЕРИ СТАНОЈЕВИЋ.

Цвеће вене, птице одлетише...
И ти с' њима оде — да с' не вратиш више.
Ти млад пунољче, сестрице мила!
Са тугом вечном си нас, ти оставила.

Београд.

Тек док почну цветови да цвате,
Кад се опет птице, с' даљног југа врате...
Пуни суза... и јада голема:
Видет' ћемо да те, међ' пролећем нема.

Смиљка.

Рад добротворних Задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју редовну скупштину 27. јануара (9. фебруара) ове 1908. год. под председништвом своје подначелнице, г-ђе Марије *Плавшићке*. Скупштина је била заказана у 3 сата после подне, ал је протекло $\frac{3}{4}$ часа док се чланице искупише у довољном броју, да се скупштина могла отпочети. Чим се констатовало, да је на окупу довољан број чланица, председница је отворила скупштину добродошлицом и онда се одмах прешло на дневни ред.

На првом месту споменуо је перовођа, да је преблаг Бог поштедио нашу задругу и за пуну 1907. г. није од 222 чланице ни једну к себи одазвао; тек сад пред овом скупштином и то већ у овој 1908. г. дође немила смрт и уграби нам из средине наше најстарију чланицу и оснивачицу нашу, г-ђу Марту *Кондороши*, која је вазда помагала ову задругу и њене цели и при оснивању њену пре 27 година ревно се заузимала, да прикупи у наше коло што више чланица. На тај помен скупштина је устајањем и изразом: „Бог да јој душу прости!“ одала покојници почаст и наредила, да се име ове покојнице заведе у друштвену читуљу и помиње сваке године. — За тим се читао извештај о одборском раду за прошлу 1907. годину, у коме су сви важнији предмети наведени, који су у току минуле године изнашани у овом листу, а нарочито је напоменути, да је одбор имао у току године девет састанака и да је у њима решио 95 предмета; да је у јесен заоденуо 55 мушке и женске деце из овдашњих срп. сеп. нар. школа и да је издао за то: 467'88 К. Осим тога набавио је дрва за 20 сиротих удовица, потпомагао 6 питомица са 10 и 12 К месечно, које се уче у учитељској и трговачкој школи и музичкој конзерваторији у Бечу; давао потпоре за зидање школа и пркава, изгорелој срп. гимназији у Скопљу, а ипак за то није заборавио ни сиротињу нашу приликом великих благих дана и издао је на те цели: 1455'38 К. Па поред свег тога помножио је имање своје за ту годину са 3035'92 К, поглавито тим, што је помножио број чланица са 16 и што је приредио једну лепу забаву, која је донела друштвеној благајни близу 700 К чисте добити. Поред тога штедио је одбор и од прихода својих од куће, јер није пре-

дузимао никакве веће репарације, пошто намерава, да изведе што скорије решење лањске скупштине у погледу зидања нове зграде на докупљеном празном плацу. За ту цел има прикупљено већ, као што штампани рачуни показују, близу 18.000 К, а надамо се, да ће ова свота у току ове 1908. г. порастити на 20 и више хиљада круна, те онда неће требати још много додавати да се изведе скупштинеко решење у том погледу. Скупштина је с одобрењем узела на знање овај извештај и по саслушању извештаја прегледачког одбора, издала опросницу на рачуне за прошлу 1907. г. како одбору тако и благајкињи, г-ђи Анки А. *Пајевећа*, којој је уједно изјавила протоколарно признање за тачан и ревностан рачунски рад. — После овога прихватила је скупштина и предлог прорачуна за текућу 1908. г. без измене, у коме је изложено примање у 5000 К а толико и издавање по одбитку $\frac{1}{3}$ чистог прихода у своти од 1200 К, који се у смислу друштвених правила има капитализовати. Од чистог прихода одрачунато је и 1000 К да се врати друштвеној благајни од оног предујма, што је друштво издало 1906. г. на зидање срп. православног забавишта општинског. — У свези с тим читан је и извештај о фонду пок. Ђорђа Ф. Недељковића, који је у току 1907. г. донео 467'88 К чистог прихода и од кога се по одбитку 10% административних трошкова издала све друго на одело сироте школ. деце и огрева сиротим удовицама. — За овим се прешло на два предлога одборска, а наиме одбор предлаже да скупштина прихвати предлог г. дра Николе *Милутиновића* из Панчева, који је изнесен у 1. броју „Женског Света“ од о. г. по коме би се овластио одбор, да поред уобичајене забаве за друштвене цели приреди сваке године још по једну забаву на опште народне сврхе или, да бар сваке године од свога прихода одреди по један део на опште сврхе женског хуманог и просветног промицања, који се са приходом осталих Добротворних Задруга, које на то пристану, сваке *пете* године у заједничком састанку одређивао, на које цели и сврхе да се уступи. 2.) Да се одреди, за какве се цели мисли подићи нова зграда на друштвеном земљишту, јер се друкчије не да зготовити правилан план. Одбор мисли, да се зграда подигне на спрат око целог нашег зе-

мљишта за сад за приватне станове изузимајући 4 дућана приземно од сокака, али тако, да се ти станови временом лако могу адаптирати за школе радничке (кројачку, домаћинску, рукавичарску, цвећарску, модискињску и т. д.), које одбор мисли подизати за наш женски нараштај. Скупштина прихваћа једногласно оба ова предлога и овлашћује одбор, да према том поступи; само, што се тиче зидања, да у своје време сазове вредну скупштину, која ће примити и одобрити план и прорачун за зидање.

Насле ових предмета прешло се на избор часника и половина одборница, којима је истекло прописано две године деловања. Приликом овом скупштина је бирала све часништво акламацијом и поново за начелницу: г-ђу Јулку Радвановићку, за подначелницу: г-ђу Марију Плавшићку, за блатајкињу, г-ђу Анку А. Пајевића, за перовођу: Аркадија Варађанина, за прегледачице: Љубицу Моловићку, Јелисавету Марковићку а на место г-ђе Марине Завишићке, која се иселила, г-ђу Јелку Јоце Ђорђевића. Исто тако бирале су акламацијом и поново на идуће две године за одборнице: г-ђа Катица Меандићева, г-ђица Милева Косировићева, г-ђе: Љубица Д. Матић, Марија Оберкнежевић, Велинка Шилић, а на место г-ђе Софије Љубиша, која се захвалила на часништву одборском изабрана је г-ђа Олга Т. Милића. И кад се по том изабраде г-ђе: Вида Вулко, Анка Јорговићка и Ирина пл. Новић да овере данашњи скупштински записник, закључила је скупштину у $1\frac{1}{2}$ сати после подне подначелница, г-ђа Марија Плавшић, и скупштина се разишла са живели часници!

Стари Бечеј.

У недељу 27. јануара (9. фебруара) 1908. године одржана је главна редовна скупштина „Просветне Задруге Српкиња Старобечејкиња“ у просторијама бачко потиске штедионице.

Беше се искупио леп број чланица, свега њих 20.

После отварања седнице госпођа председница је у главним потезима изнела рад Просветне Задруге у години 1907-ој.

Малена по броју чланица, слаба по капиталу, није могла наша задруга ништа велико створити и учинити ни ове године, али је према својим средствима ипак учинила доста, јер и ове године издржала две питомице и то:

1.) Ружицу Чиплићеву, ученицу I. разреда женске учит. школе у Сомбору, која је уживала шест месеци по 20 К и четир месеца по 40 К, свега дакле ове године 280 К; и

2.) Зорану Теодинову, ученицу II. разреда женске учит. школе сомборске, која је 1000 К припомоћи ове године добила.

Кад узмемо у обзир да је целокупна чланарина 1907. г. износила 362 К 40 пот. издавања пак било свега 954 К 12 пот., онда тек можемо видети, колико је жртвовано на олтар српске просвете, на милостиње, поклоне и др. као што се може видети из годишњег рачунског извештаја, који ће за овим доћи.

Пошто смо од забаве, приређене пред нову годину 1907-му, имали врло леп приход, те нешто и главницу умножили, сетили смо и нашег народног српског позоришта, и уписали се за члана са 200 круна.

Ове године наша поштована и вредна благајкиња госпођа Христина Хаднаћева ушла је у 26-ту годину своје трудне службе и дужности, као благајкиња наше Задруге, те пошто је кроз све то време свагда савесно и тачно, а без икакве награде, водила рачунске наше ствари договоримо се и учинисмо јој у име наше велике хвале мали један поклон, који смо нас више задругарака поштованој госпођи благајкињи у стан однели и ту је поздравили.

Честитој нашој послужитељици Смиљи Црвенкој, сирочету без оца и мајке, која нас већ више година добро слуша и добро се влада, помогли смо са 60 К да може себи набавити шиваћу машину.

Осим тога још доста је издато које на поклоне, које на милостиње и друге потребе.

У почетку године 1907. имали смо 45 чланица, но у току године изгубисмо три вредне и ваљане чланице, и то Ану Тапавицу, Драгињу Јовић и Марију Жекић. Имена њихова су одмах уписана у задружну читуљу и поменута су о парастосу, одржаном последње суботе 1907. године, у покој душама свима преминулима задругаркама.

При крају године уписала се за чланицу госпођа Марија дра Миливоја Кирића, те смо тако на крају године имали свега 43 чланице.

О годишњим испитима била је и наша задруга у свакој школи и у сваком разреду заступљена са неколико својих чланица; исто тако и о испиту у забавишту.

Школској деци и ове године као до сада купљено је лепих књига као поклон добрим и вредним ђацима.

Имали смо у 1907-ој години једну скупштинску и пет одборских седница, у којима је решено око 80 предмета.

С похвалом могу рећи да се госпође одборкиње свагда вољно и савесно одзивале и вредно долазиле у одборске седнице.

После тога извештаја госпође председнице о раду у прошлој години прочитан је рачунски извештај, по коме беше:

I. Примане.

1.) Готовина у почетку год. 1907.	134 К	28 п.
2.) Уписнина	10 "	— "
3.) Чланарина	362 "	40 "
4.) Извађено из штедионице	450 "	— "
5.) Разни примоди		
а) на бечкеречке лозове	10 К	
б) на један стари дукат	10 "	
в) прилог од г. Биорца	10 "	
г) прилог од бачко-потиске штедионице	10 "	40 " — "
Свега	1013 "	68 "

II. Издавање.

1.) Порез — еквивалент	12 К	80 п
2.) Припомоћ а) Ружици Чицлићевој	280 К	} 380 К — "
б) Зорани Теодиновој	100 К	
3.) Послужитељци плата	48 "	— "
4.) Срп. народ. позоришту	200 "	— "
5.) Претплата за „Женски Свет“ за год. 1906. и 1907.	6 "	— "
6.) Књиге на поклон школској деци	9 "	— "
7.) Поклони	220 "	— "
8.) Милостиње	92 "	— "
9.) Рачун штампарије и писаћег прибора	31 "	— "
10.) Рачун парастоса	31 "	52 "
11.) Разно	13 "	— "
Свега	954 "	72 "

Као готовина преостаје дакле 59 К 36 п.

У бачко потиској штедионици било је почетком године уложеног новца свега К 11,700.—
камата на то К 542'98

Свега К 12,242'98

но од тога треба одбити ону своту, што је извађена и потрошена, а то је 450 круна, те остаје у штедионици као готовина задругина 11,792 К 88 п.

Пошто је тај рачунски извештај с похвалом на знање узет и благајкињи госпођи Хаднађевој опросница дата, приступило се избору управе и часништва за 1908. годину.

Бурном акламацијом поново се бирају: за председницу гђа Емилија Јоцић (то је двадесет и трећи пут); за потпредседницу гђа Еуфимија Влаховић; за благајкињу гђа Христина Хаднађева; за перовођу часни господин Јован Степанов, свештеник.

Затим је тајним гласањем обављен избор новог одбора, у који су ушле ове госпође (по броју гласова): Милева Степанова, Олга плем. Војновић, Милева Миковић, Анка Поповић, Јулка Ивановић, Мила Гаванска, Марија Гаванска и Милана Милованова.

Још је у овој седници одређена пропомоћ „Привреднику“ 10 К; алумнеуму учит. приправника у Сомбору 5 К; за зидање соколског дома у Срем. Карловцима 20 К (чланице међу собом скупиле); растурено је 20 комада календара „Вардара“ и свота за њих послата Кољу Српских Сестара; Евици Михајловићевој је дата припомоћ 20 круна, Мари Малетин 10 круна; за бојадисање патоса у забавишту вотирано је 15 круна и још су неке мање своте у име милостиње подељене.

Пошто је још утврђен прорачун за 1908. годину разлазе се госпође чланице веома задовољне мудрим руковањем госпођа председница.

Панчево.

Скупштина Добротворне Задруге Сричкиња Панчевачких. У недељу 3. фебруара одржана је XIV. главна скупштина Добротворне Задруге. Како се искупио довољан број чланица, председница гђа А. К. Милутиновић поздравила их је добродошлицом и отворила скупштину. На дневном реду је било прво оверовљење нових чланица. По томе је учињен помен умрлим чланицама. Умрле су у прошлој години: Мина Коко, Марија Топаловић, Милица Радивојевић, Перса Бошковић, Софија Николајевић и Софија Дрндарски. Прочитан је извештај о раду одбора за прошлу 1907. год. Из овога извештаја се види да Задруга броји укупно 249 чланова и то: почасних 5, добротвора и добротворака 38, редовних 124, помагачица 57 и помагача 25. Задруга је у прошлој години добила 5 добротворака, 11 редовних чл. и 26 помагачица. За тим је прочитан извештај о Раденичкој Школи

за прошлу годину. На завршетку извештаја преч. госп. Д. Радуловић споменуо је да је Раденичка Школа добила великог добротвора пок. Велизара Боборона, на што је скупштина устајањем и ускликом: Слава му! и Бог да му душу прости! одала почаст. Скупштина је узела оба извештаја на повољно знање и изражава како управном одбору тако и преч. г. Д. Радуловићу као управитељу Р. Ш. своје признање и захвалност на ревносном труду и заузимању око напретка Задруге и Раденичке Школе, молећи да се то уведе и у записник. Усвојен је предлог преч. г. Радуловића, да ученице Рад. Школе по свршетку треће године не добију сведоџбу оспособљења, него да још једну годину раде практично, и по томе добију оспособљење, да могу самостално радити. Скупштина изражава записничку захвалност свима добротворима задружним и Раденичке Школе у прошлој години. Узет је на повољно знање извештај прегледачица о стању благајне за пр. 1907. год. Основни иметак 1. јан. 1908. г. 13.368 кр. 62 пот Крајем 1906. г. износило је имање 11.899 кр. 29 п. Крајем 1907. г. повећано је имање са: 1469 кр. 33 п. — Скупштина изражава записничку захвалност гђи Ани Вучковић на великом и разноврском раду као задружној благајкињи. Примљен је предлог прорачуна за 1908. г. Примање са 5850 кр. и толико исто и издавање. У смислу друштвених правила имала је скупштина да бира трећину одбора. Скупштина је изабрала досадање одборнице и то: гђу Анку Константиновић, Марију Вујић, Даницу Стефановић и Анђелију Кешански. За рачунопрегледачице изабране су: гђа Катица Јовановић, Ленка Пековић и Александра Ђ. Ђурчина. Да оверове скупштински записник: гђа Марија Обрадовић, Љубица Николић и Јелена Грој. За тим је гђа председница захвалила чланицама на лепом одзиву, и скупштина је тиме била завршена.

Дољна Тузла.

Молимо сл. уредништво, да у свом цијењеном листу донесе овај извештај о раду „Добротворне Задруге Српкиња“ у Д. Тузли у години 1907.

7. јуна одржана је прва редовна скупштина, на којој је изабран управни одбор. Од тада отпочела је задруга рад према својим правилима.

У почетку главни рад одбора, као што је и

природно, био је, да прикупи што више чланова. Одбор је уз добру вољу уложио доста и труда да око ове једине женске установе прикупи све Српкиње, којима прилике допуштају да се колико до њих стоји одуже своме народу. Одборкиње су ишле по свима српским кућама и усмено позивале у чланство.

У септембру задруга је прослављала крсно име „Малу Госпојину“. Прије подне је било водоосвећење и ломљење крсног колача и послуживани су гости. У вече тај дан задруга је приредила свечану забаву с овим програмом:

1. „Стари Вујадин“ срп. нар. пјесма уз гусле.
2. 9 дјевојчица изводе вјезбе са заставицама.
3. „Кад прољеће“ пјева срп. пјевачко друштво.
4. Вјезбе на разбоју извађа Срп. Соко.
5. „За барјак“ пјева срп. пјевачко друштво.
6. „Мила“ монолог од К. Трифковића.
7. Косовка дјевојка жива слика.

Забава је сјајно успјела како у моралном тако и у материјалном погледу.

У октобру приредила је задруга два јавна предавања и то:

1. О ваздуху са здравственог гледишта предавала Д. Адамовићева.

2. О Кочићеву књижевном раду предавала Јела Остојићева.

Читано је Кочићево дјело »Јазавац пред судом“ с тумачењем.

У новембру задруга је отпочела да храни ону школку дјецу, која станују изван вароши, те им је далеко, да иду кући на ручак. То задруга и сад врши. Сваког школског дана добију ручак по 20—25 школске деце.

16. децембра приредила је задруга предавање са сијелом. Програм је:

1. О српском народном везу и текстилној орнаментици предавао госп. проф. Стеван Жакула.

2. Хасанагиница срп. нар. пјесма — рецитовање.

3. „На бунару“ приповијетка Л. К. Лазаревића естетичко читање.

Између појединих тачака и послје програма свирао је тамбурашки одсјек срп. Сокола.

Сијело је било добро посијећено, те од знатног моралног успјеха.

Задруга је према својим средствима помагала поједине српске установе. Тако: послала еј

прилог срп. школи у Пожарници, овдашњој срп школи и српском Соколу, „Колу српских сестара“ за пострадале на Косову и т. д.

Помагала је у болести двије сироте Српкиње и постарала им се за љекарску помоћ, а пред Божић послала је помоћ у неколико српских сиротињских кућа.

Одбор се старао и о томе, да сакупи прилога за женску радничку школу, коју би задруга имала отворити у септембру 1908. У ту сврху прикупљено је 46450 К. Да би задруга што прије могла основати радничку школу, одбор је упутио В. У. П. Савјету молбу за сталну годишњу припомоћ.

Одбор се састајао сваког мјесеца у редовне сједнице, којих је било 8, а кад је потреба захтјела, држане су ванредне сједнице, којих је било 5.

Цјелокупно стање задруге је овако: Задруга има 102 члана. Од тих су:

- а) редовни 70
- б) помагачи 20
- в) добротвори 1
- г) утемељачи 11

Готовина задруге уложена је у овдашњој Српској Штедионици, а износи до 3. фебруара 1913 К 30 п.

Из свега се види, да је задруга за релативно кратко вријеме постигла знатна успјеха те се оправданом надом можемо очекивати њену лијепу будућност.

Читано на I. редовној скупштини држаној 3. фебруара 1908.

Предсеједница:

Ангела М. Максимовић.

Перовођа:

Јов. Адамовићева.

ПОШЉЕДЊИ КОЉЕНОВИЋ.

— Слишца из Славоније. —

Ал' сам се зачудила, кад сам пошље дугог времена опет дошла у В. Ђе су иначе стално живљени моји родитељи. Помислите, мало мјесто, нити село, нити варош: гледајући на куће, не знате куда да га урачунате. Ето видите ону малу пугсту улицицу, што води к старој српској црквици, како је сад лијепа и чиста, каменисана и асфалтована. Изгледа као у макар коме граду. Ово је истина лијепо виђети, али за мене је то било нешто ново. Навикла сам се ја тамо на густу прашину, ако је лето, а кад падне киша, сачувај те Боже! Прашина се диже за сваким коракком, и док пријџеш у сусједство, забијели ти се и одијело и ципеле. Вјечито да држиш четку у руци, па да се чистиш. А кад је блато? Чудим се, да они сеоски момци већ не саставише какву пјесму као Сријемци: Бог те чуво... и румскога блага дебелог...

Мој отац ми се почео смјјати, кад сам му моје мисли гласно казивала.

»Па то ја видим овђе ваздан промјене,“ рехох мојима, кад стигосмо кући, „само су људи остали исти.“

»Па да видиш, нијесу баш исти,“ прихвати на то моја мати. »Ти си оставила дјецу, а погледај сад чигаве госпођице, како се удешавају и прекрштају нашу лијепу променаду. Млађи свијет бива старији, а старих лагано нестаје. Ето оставио нас је прољетос и стари Ташлер,“ додаде за час.

Нијесам вјеровала мојим ушима. Онај пријатни старац, што је некада, док сам се још бавила код куће, долазио са женом к нама, па који пут и пјевао... Али какав је то тенориста био! А сад да га више нема?!

»А ђе је његова баба-Ана?“ запитам.

»Е, сирота, намучила се,“ поче приповиједати моја мати: »Прво је стари Ташлер дуго боловао, прије него се преставио. Онда паде она јадница у постељу. Како није имала око себе никога сво-

га, морала је пријећи у болницу. Ту је и очи за навјек склопила, једва три неђеље пошље свога Пепе»...

Замислила сам се. Машта ми створи пред очима за час живу слику тих двоје старих. Чинило ми се, као да их пред собом гледам...

Оба двоје остарјело, побијеђено, ослабљено. Он необично њежна, више ниског него средњег, ста-са, који је некада по свој прилици био витак, прав, као у дјевојке, а сад се погнуо.

Она слаба, сухоњава, овисока. Кад их гледаш, како под руку прелазе кроз онај лијеви дрворед, мимо оне од старости позелењене црквице, — чине ти се једнако високи, па некако слични. Такву сличност налазимо само код таквих људи, који су судбином везани дуго времена у слози живјели.

Њихова судбина била је мало ређега кова. Он је био — како ми други то схваћамо — несретно пасторче природе, слијеп од рођења. Кашње су му невјешто руке за взда уништиле оно слабе наде — коју су му љекари улијевали, — да ће икада угледати Божје сунце.

Слично се догодило његовој жени. Она је била у неку руку боље среће: лијево око јој је ваљда сам Бог сачувао...

Али да вам причам по реду...

„Душо, шта радиш?“ трже ме из сањарија глас материн.

Била је велика оморина, а недјеља поподне. Не знајући, шта друго да почнем, сјела сам, да напишем неколико писама мојим другарицама. Свеједно то, што сам знала, да ћемо се почетком септембра опет састати.

Пријатна хладовина и свјеж мирис, који је струјао кроз полуотворен, застрт прозор, из зеленила и цвијећа, бацисе ме у сањарије. Два су писма била готова, али код трећега од наслова ни маћи даље. Маштала сам, а да ме је ко питао, о чему, — тешко, да бих знала рећи.

На глас материн дођох к себи.

„Ту је додуше лијепо у хладовини,“ — настави мати, „али мораш се ипак извући одатле: дошли су ти гости.“

Гости? Та ми смо се тек зимус преселили у ову варош, а ја се за овај мјесец дана школског распуста нијесам никуда ни макла.

„Ко је дошао?“ запитам онако без мисли, „ваљда к теби когод?“

„Није, душо, него баш к теби.“

Овђе ми је било заиста лијепо, те се нерадо дигнем.

Једва сам учинила један корак, а на прагу сназим двије непознате особе. Мати је била коракнула на страну, те је тако госте пропустила.

Били су то њих двоје.

Сиједи, некада по свој прилици лијена ковр-часто плава, — коса окружавала је лице старчево. Одмах ми је упало у очи, како то старачко лице има изванредно правилне и пријатне црте.

Под густим обрвама учиниле ми се полуотворене плаве очи мртве и непокретне, што је необично одударало од онога израза лица и уста, готово скривених под одугим густим брковима. Браду је готово сасвим бријао.

Његова пратилица је — противно од њега — имала лице блиједо и нешто дугуљасто, али са истим благим изразом.

„Добро дошли фрајлице,“ поздрави ме старац пријатним веселим гласом. „Једва стигосмо, ова жега не да ни дахнути, а камо ли макнути из куће.“

Мати ме упозна с њима и ми се поздравиме. Пошто смо се намјестили, а ја отворила прозор сасвим, могах моје госте мало боље погледати. Сад сам тек оназила, да је Ташлер — тако се звао, — слијеп. Одмах сам појмила, зашто су ми се мало час учиниле мртве његове очи...

Сиромах...

„Опростите фрајлице,“ поче он поново, ја сам сасвим заборавио, да имам за Вас једну малу добродошлицу. Дед, Ана, ће си је оставила?“

Његова жена бијаше управо заподјела са мојом матером разговор о домазлуку: каква је љетина усљед ове жеге и шта ће од тога бити. Мужевље питање јој канда није дошло згодно, али навикнута, да увијек чини по његовој жељи, извуче нешто из шнага. Пакет је био тако мален, да је одмах упао у старчеву руку.

Нијесам још досијела ни да шта питам, кад сназим у Ташлеровој руци некакву округлу сићушну корпицу. Сва је била од обичног бијелог бундевиног сјемена. Горњи поруб био је сав ишаран стакленим ђинђувама, црвеним и плавим, баш као да је пришивена чипка. Мали држак био је од самих ђинђува. Цијела израда била је заиста вјештачка.“

Захваљујући запитам, ко је ту корпицу направио.

„Ви сте извјесно опазили, да је руком рађена,“ примјети Ташлер, „и погодили сте. Ја сам је сам направио. «О, то је брз, једноставан и јефтин посао.“

„Ово сјемење сте извјесно низали на конач?“
запита са занимањем.

„Да, разумије се иглом, само дакако мора ми
моја Ана помоћи удијевањем конца у иглу. И
перлице ми раздијели, но ипак није лако пазити,
да не измијеним обадвије боје, али то је навика.
Који пут бих још могао тврдити, да су црвене
перлице под прстима некако друкчије, него плаве.
Знате, ми слијепци видимо пипањем, као Ви дру-
ги очима, а колико осјетљивост прстију нама по-
маже, о томе здраве очи немају ни појма. Дака-
ко, Ви знате, да ми пипањем распознајемо пред-
мете и њихова својства, али како је то фин о-
сјећај, то Ви не знате.“

Слушајући Ташлерове ријечи гледала сам у
корпицу. Ни једно сјеме није било ни за длаку
ниже или више прибодено, ни искренуто. Шта
више, избочена страна сјемења бијаше споља, а
издубљена страна бијаше скренута према уну-
трашњости корпице.

Заиста изванредна правилност и тачност!

„А откуда Ви знате ову врсту рада?“ за-
пита.

„То сам ја знао радити још као дјечак од
осам година. Не сјећам се баш, од кога сам на-
учио, јер је то у оно вријеме знао свако ради-
ти, управо као предиво, ткање или вез. Данас
тешко да би се много њих нашло, који би овакву
врсту рада разумијевали. Ето, обазрите се на по-
гледајте, колико сељакиња, — да занатлијске и
друге жене не спомињем, — колико, велим, има
сељакиња, које знају прести и ткати, а већ оних
лијепих везова не ћете ниђе наћи. Разуме се:
готово, у фабрици рађено, није скупо, а што је
главно, — добије се готово.“

Пошто онда нијесам још познавала народ у
том крају, чинило ми се, да је Ташлер непра-
ведно осуђивао сеоско становништво, познавајући
градско.

Али старац се не даде смести.

„Прије четрдесетосме, ја нијесам ово мјесто
особито ни познавао, него сам са својим родите-
љима живио понајвише по селима. Послије те го-
дине па отприлике до прије једног деценија опет
сам често био по селима. Како је то велика раз-
лика: онда и сад.“

У таквом разговору пролазило нам је врије-
ме, док нам мати не донесе ужину и понуди го-
сте: ови људи су к њој долазили празником, и
она их је радо виђала. Моја мати је била мир-
на, повучена, пије никуда излазила, али је госте

радо дочекивала. Ово двоје старих били су мојој
матери некако баш по вољи, и то по свој при-
лици зато, што су умјели бити и за весеље и
забаву, али и за озбиљан разговор.

Вријеме нам је брзо прошло. Нијесмо ни о-
пазили, док није сунце сјело.

Прошло је неколико година. Свакога распуста
долазила сам кући. Морам признати, да су ми
састанци са овим добрим људима били некако по
вољи. Послије друштва и познанства у блазира-
ном животу великих градова било је у овом за-
тишју управо тако, као кад усред љета са отво-
реног поља, ће се сјеверњак и југ гоне у ко-
витлац, — умакнеш у пријатну хладовину густог
забрана. — Додуше, и то је истина, да су ма-
ломјештанске наваде вјерно огледало великоград-
ског живота. Ово двоје старих нијесу били уко-
чени чланови салона, али код њих се јасно спа-
жало нешто, што је подсећало на природно по-
нашање праве образованости. Оваква се ипак не
налази пречесто у мањим мјестима.

Све то особито ме је заинтересовало за те
људе. Но и ако сам жељела да проникнем у њи-
хову прошлост, нијесам ипак могла, — док ми
сам случај не поможе.

Ту неке године била је зима необично оштра
послије влажне јесени, кад су честе поплаве на-
нијеле знатне штете. Госпођа Ташлер је и онако
била слабог састава, па се прехлади и паде у
постељу. Болест сама по себи није била опасна,
али она — невикла туђем сажаљењу — свеједно
устајаше сваки дан, да спреми што за јело своме
мужу. Шта више, кад је долазио уобичајени рок,
кад се требало прати рубље, она је и то ради-
ла, баш као да је сасвим здрава.

Сви приговори мужевљи нијесу вриједили.
Сав њен одговор био је: „Али, драги мој, ко ће
на тебе пазити, ако ја не ћу?“ «Ма ја сам
здрав, лако је мени, па ћу и платити,“ љутио
се Ташлер. »Да не знам колико платиш, још ћеш
увијек бити незадовољан.“

Ово напрезање је још више подривало и о-
нако слабу ову жену. Вукла се по кући као сје-
на, а ако који залагај узме, то је било читаво
чудо.

Те зиме сам се бавила код куће, и не знам
зашто, тек сам сматрала за неку дужност, да по
који пут одем к болесници, и да је мало разго-
ворим. Додуше, за то нијесам имала баш много
врјемења, једино ако неђељом поподне доспијем
кад нијесам могла ништа радити.

Истом кад је настало топло вријеме, неће око Ускрса — поче се старица опорављати, некако сама од себе.

У току та три мјесеца њезине болести, онако у разговору, исприповједи ми Ташлер цијелу прошлост своју и своје жене.

„Кад ме драга фрајла — душо гледате овако стара, слаба и пропала, Ви извјесно и не помишљате, да сам ја овако оронuo — унук витешких бораца, који су се излагали не само смрти, него и немаштини и срамоти у боју против душмана своје домовине. Моје презиме Вам је извесно чудно звучило. Помишљали сте, да сам родом то исто, што и већина досељеника, т. ј. Нијемац из сјеверних крајева. Пошто сам плав, то уз тип мога лица сте лако могли доћи до тог закључка.

Али то ја нијесам. Моји стари су били мађарски племићи, да ли баш чисте мађарске крви, то не бих смио тврдити, барем не, ако узмем нарав и душевна својства свих чланова моје породице, који су ми по приповиједању мога оца познати.

Било је то за вријеме гласовите Ракоцијеве буне. Тадашњи старјешина породице био је рад великог богатства и одличних војничких својстава угледан у племству. Имаће је било на три краја: неће око Пожуна, затим око горње Тисе и у Залађској жупанији, ће — ако се не варам, — и данас се морају налазити рушевине запуштенога замка Ташнади — ја. Стара је ствар, да је војник способан само за бој руком и мачем, а ни рошто пером или ријечју. Тако се мој праћед, непромишљен, али одушевљен и романтичан на сву мјеру, — даде наговорити, да ступи у звјеру, којој је глава био познати Ракоци.

Било би сувишно, да вам те бојеве описујем, та познајете их, управо као жалосни, али логични свршетак њихов. Вође се разлетјеше изван домовине, само да спасу главе, на које су биле стављене огромне уцјене. Моме праћеду бијаше незгодно бјежати на југ, јер се тада налазио близу сјеверне границе, зато не почаси ни часа него умакне у Пруску.

Од свога богатства слабо је шта могао понијети у оној брзини, а накнадно је држава сва његова добра конфисковала, као код свакога другог бунтовника.

Моћи ћете се и сами домислити, да је поносни Ташнади био приморан, да се одрече и имена и племићкога наслова, кад се кашње вра-

тио у домовину. На раскош навикнути племић није био са својом судбином задовољан, али своја имања није смио тражити натраг, јер не само што их не би добио, него би га још одвукли на стратиште.

Оженио се Прускињом. Његова дјеца, — од којих је остао у животу само мој ћед, — одаше се вишим наукама, да могу ступити у грађанску службу. Него моме ћеду не даде враг мира, и он се ожени некаквом грофицом. Ова није ни слутила, кога је рода њен муж, па се увијек охолела својим високим родом. Ради тога се са својим мужем није баш слагала, а он опет није јој се могао јавити у правој слици.

Најпослије се раставише, и она остави код њега недораслу дјецу, обадва сина и кћер.

Најмлађи између дјеце, — мој отац, — сврши током времена правне науке, и бивши одликаш, доби уз докторат прву награду. Полазећи кући овамо у Славонију, скрене у Коморан, ће је знао, да му живи мати, коју је пошљедњи пут видио као дјечак од четири године.

Грофица дочека свога давно невиђенога сина лијепо и љубазно. «Него знаш шта, сине,» додаде мало послје, бацајући погледе на врата, као да се боји чијега доласка, „ја имам овђе од јуче ловачко друштво па би ми било неугодно да те виде. Како су то сами кнежеви, грофови и ђенерали са госпођама, не могу те са њима упознати. Ја ћу већ удесити, да сваки час будем код тебе.“

Младић се загледа у матер, не вјерујући својим ушима. Онда се маши руком за главу, као човјек, који добије изненадан ударац маљем.

„Добро, мати,“ рече најпосље, једва се савлађујући, и видјевши, да ова жена чека на одговор, — „иди само. Ја не желим, да ради мене имаш неугодности.“

Послије пола сата био је мој отац изван вароши...

Као одличан и спреман правник и озбиљан младић, добио је одмах мјесто у мађарској државној служби, ће је остао отприлике 15 година. Био је то човјек одрастао у западном духу, па се поред све природне промишљености и прилично хладне нарави никако није могао сложити са тадашњим политичким стањем у Мађарској. Званично је био везан за нерад на јавном пољу. Зато пријеђе он у приватну службу, и то у управно књиговодство властелинског имања кнеза Ш. у В. ће се и оженио.

Кад је букнула револуција мађарска, мој је отац судјеловао и у боју и у управном одбору устанка. Када је увидио, да Мађари више теже за превлашћу, него за самосталношћу, оставио је борбу и вратио се кући. Послије тога није се више ни интересовао за политику, али се зато више бавио привредом и науком.

Са матером се није више никада видио, а појмићете, да је није баш био ни жељан.

Док сам био дијете, било ми је добро. Мој отац бијаше свуда радо виђен, и тако пријатељи лако пренијеше симпатије са родитеља на дјецу. Ишао сам са другом дјецом у школу, и све са њимз учио, осјем читања и писања. Математика, физика, природопис, историја, земљопис, — све је то код мене ишло, дакако само у оноликој мјери, колико се без вида може. Ја сам увијек гледао, да ми се читају књиге. Као по неком нагону осјећао сам, да није доста за једнога човјека, ако се само креће у друштву, а не прати књигу.

Неће око четрнаесте године мене по савјету властелинског љекара отпремише на клинику у Пешту, — хај, камо среће, да тамо нијесам никада ни ишао. Да, али шта сам могао почети, него учинити по савјету љекара, који сам није смио подузимати никакве операције.

Како се та операција свршила, видите по пошљедицама.

Набрзо затим умре ми мати. Сестра се била још прије удала, а брат отишао у свијет. Тако остах сам са оцем, да последије неколико година и њега изгубим.

Био сам од увијек добар свирач, не само на тамбури, него и на гитари, уз то риједак пјевач и особит весељак. Није чудо, да сам свуда био радо и добро примљен. У оно доба било је овђе у Славонији много српског старосједилачког становништва, њешто мање католика Хрвата, а другим народностима ни трага. Прохујало је доба гласовите револуције. Под јармом апсолутизма тињала је народносна свијест једнокрвне али разновјерне браће. Ја сам син мога оца и мога времена. Љубав према народности сматрам и поштујем као светињу, а боравећи онако много по најодличнијим српским друштвима, као и хрватским, — сасвим је природно, да сам навикао цијенити једне као друге. Још ћете лакше ово разумјети, ако Вас подејетим на поносну ћуд мојих ћедова, који су ради свога идеалнога свађања родољубља и слободе онолико поднијели.

Већ више нијесам био млад, кад сам се упознао са мојом садашњом женом. Она је Српкиња, кћи властелинскога чиновника у С. али је сву младост провела на сусједном имању истога властелина, у В. Ђе је живљела њена тетка.

Била је слабуњава, али вриједна и добра, што наравно сваку женску брзо разгласи. Особито је била вјештакиња у бијелом везу, па и ако јој није била невоља, није знала у том послу мјере, те јој ослабе очи. Сирота није имала у близини вјештога љекара, и тако, хвала Богу, да јој је барем једно око остало здраво.

Ми смо већ преко тридесет година заједно. Ако ћу искрено рећи, — Ана ми је била за цијело вријеме мој анђео. Старала се свесрдно о мени, и водила потпун ред у кући, а да није никада ни ситнице учинила, док мени не каже. Сав њен живот није друго, до добре мајке око милог болног јединчета.

Још од смрти мога оца имам редовну новчану припомоћ од овдашњег властелинства, од које нас двоје живимо, и ако скромно и сиромашки. Моја Ана је добра кућаница, па зна рачунати. — Између силних успомена из моје младости има једна, која ће Вас госпођице, извјесно интересовати, а то је мој сусрет са једним хрватским пјесником илирског доба, но сумњам, да је тај данас особито познат.

Већ сам Вам напоменуо, да сам у младости био риједак пјевач и то све до пред неколико година, кад сам се тешко разболио и изгубио глас. Мени је било доста једну мелодију чути, па да исту одмах добро пјевам. Не знам ће и како, тек сам се њекако домогао једне пјесме, која је била од владе забрањена. Била је то пјесма од Ферде Русана, царског официра, који само зато није био у служби унапређиван, што се знало, да пише ватрене пјесме у славу Илирства, слоге и т. д. Деградовање или отпуст нијесу могли употребити, јер је Русан био један од најбољих официра т. зв. беловарско-крижевачке крајине, одликован ратном декорацијом.

Разумије се само по себи, да су слушаоци били редовно занешени, кад чују мој тенор, ће изводи ову по словенски меку, али силну и ватрену даворију. Једаред ме позва у госте, у Вирје мој пријатељ и тамошњи учитељ Лимарић.

Послије ручка заредаше здравице, које без наших илирских пјесама нијесу могле проћи: »Праг је ово милог Српства,» »Ој, Илири, јоште живи,« „Оро кликће са висине,« „Онам она-

мо.“ — Ове двије пошљедње биле су нарочито забрањене, по то друштво није бунило.

»Argoros, Верро,« обрати ми се домаћин, „дед нам отпјевај твоју граничарку.“

Нијесам извјесно знао, ко се све ту налази, — та било нас је барем двадесет, — па сам се устезао, али најпошље попустим. Завлада тишина... Кад је умукнуо пошљедњи звук, осјетих, како ми неко чврсто стисну руке, и спусти на чело топал пољубац...

Настаде пљескање и живахни усклици. Био је то главом пјесник. Можете мислити, како ме је тај сусрет обрадовао. У току дана дознао сам, да он своје пјесме сам компоује, које је утолико било необичније, што је у рату од 1866. од силне топовске грмљавине сиромаш оглухнуо.

Пјесником може човјек бити само у појединим тренутцима живота. Ове нијесу никада ниће штампане, а ја сам нажалост готово све заборавио. Имао сам кашње и ја један тежак тренутак у моме животу, у коме сам испјевао једну пјесму. Било је то прије десет година, кад је моја Ана била тако тешко болесна, да сам већ био изгубио сваку наду, да ће остати жива...

Ево те пјесме у оригиналу:

»Тужно срце, ти болујеш,
Зашто не пукнеш —
Радо би ме у гроб справит,
Али не можеш. —
Судбина је ваљда јача
Па ти не да моћ;
Она ће се смилovati,
Задњи час ће доћ'.
Ој, судбино, ја те молим,
Дед, престани већ,
Прогонит' ме, ил' ме пусти
Мах у земљу лећ'.
Прогонила си ме доста
Већ од младости,
Трпио сам откад постах,
Тешке жалости.
Ти ми узе оца, мајку,
Ти ми узе вид,
Ти ми дираш задњу радост —
Шта ће са мном бит'?!

Али, ја ти све опраштам —
Подај срцу моћ,
Нека пукне од жалости,
Све ће туге проћ'.
Па ако сам заслужио,
Да ме прогониш, —
Ти ме гони и прогони,
Док ме умориш, —
Само немој добре жене
Која ме двори,
Прије нег' њу рађе мене
У гроб сахрани.*)

Нијесам старца прекидала. Причао је живо, са осјећањем, баш као да сву своју прошлост ноново преживљује. Преко његовог блиједог лица прелило се живо руменило, и да је сиромаш могао гледати сигурно бих опазила у његовим очима бљескање. — Да, данашњи живот, овако из самога рачуна склопљен, није му се свиђао. Ташлер, или тачније Ташнади, имао је у својим жилама крв својих прађедова па је наравно више волио оно доба народнога буђења. Илирско доба, бојеви 48-ашки, бомбардовање Београда, бојеви на Дрини и Невесињска пушка — то су биле његове најмилије успомене.

Да, вријеме бојева је прошло, и данас вриједи сасвим друга борба, него она негдашња, а он, мој сиромаш слијепцац, — није се могао са овим новим поретком споразумети.

Такви људи живе само у прошлости...

Слушајући успомене Ташнадијева потомка који је далеко живахије приповиједао, него ја овђе онако по сјећању... Бог зна, какве ми све мисли нијесу пролазиле кроз главу...

Огранци и остаци негдашњег сјаја, — ће и шта — ли сте сада?...

Загреб, Видов-дан 1906.

Violetta.

*) Кад се пажљивије прегледа пјесма, види се и у слогу и језику уплив старије хрватске поезије. Није чудо. У сјеверној Славонији је давно нестало чистога српског нарјечја, и све се претопило у туђинштину, а српска књига тамо већ деценијама није виђена. Сад тамо слабо Срба и има. — (Прим. пис.)

Скупштине Добротворних Задруга одржане су: у Нов. Саду 27. јануара (9. фебруара) о. г. у Будимпешти, св. Мајке Ангелине: 10. (23.) фебруара о. г.; у Земуну 2. (15.) фебруара; у

Сарајеву: на Три Јерарха: 30. јануара; Одбор Госпођа „Књагиње Љубице“ исти дан на Три Јерарха; у Панчеву 3. (16.) фебруара; у Срем. Карловцима: 17. фебруара (1. марта) у Бањој

Луци опет: 17. фебруара (1. марта) о. г. Од ових задруга добили смо већим делом штапане рачунске извештаје, о којима ћемо још прозборити.

Српско народно позориште бавило се у Н. Саду пуна три месеца (од 8. дец. 1907. до 5. марта 1908.) и за то време играли су 59 представа (32 у претплати и 27 ван претплате). Публика се на свима представама врло лепо одазвала. Осим тога давале су четир представе у корист 25. годишње прославе чланица г-ђа: Тинке *Лукићке*, и Саре *Бакаловићке* и чланова: Димитрија *Спасића* и Косте *Васиљевића*. Свака од ових представа донеле су око 600 К поклона овим слављеницима, и још по толико дала је поклона сваком слављенику и наша публика.

За то време посетили су Нови Сад до 20 најодабранијих чланова и чланица кр. београдског позоришта и као гости приказали су у два вечера „Голготу“ од Мил. Ст. Предића и „Господин Алфонс“ од Александра Дима Син. Публика је оба вечера напунила дупком Дунђерсково позориште и честим изазивањем поједиких глумаца изјавила своје допадање и признање. Осим тога приредила им је почасну вечеру код »Јелисавете“, којој су присуствовали 40 најодличнијих грађана и грађанкиња међу којима и леп број наше браће Словака из Нов. Сада не рачунећи ту чланове и чланице срп. нар. позоришта. Ту целу ноћ провели су гости у лепом разговору, у китњастим здравицама и одушевљеним песмама, те понели собом лепу успомену, а нама оставили пријатно сећање.

Верени и венчани. Наша претплатница, г-ђица *Даница Димићева*, из Билећа у Босни, венчала се с г. *Михилом Дувњаком* из истог места 20. јануара (2. фебруара) о. г.

Г-ђица *Јулка Пежричковићева*, вредна учитељица раденичке школе Женског Друштва у Београду и наша многогодишња претплатница венчала се 14. (27.) фебруара о. г. с г. *Јованом Јовановићем*, агентом срп. паробродског друштва у Дубровици Срећно, да Бог да!

Забаве. *Доброшворна Задруга у Пакрацу* приредила је забаву с игранком у корист свога фонда 10. (23.) фебруара о. г.

Вел. кикиндска женска омладина, приредила је забаву с игранком 10. (23.) фебруара о. г. у корист подизања женског интерната уз сомборску женску учитељску школу уз пријатељско суделовање г. г. *Пере Махајловића*, учитеља и *Стеве Шербе*, сенатора.

Сеншомашка грађанска певачка дружина »Зора“, приредила је забаву с игранком 17. фебруара (1. марта) о. г. у корист свога фонда уз пријатељско суделовање г. г. *Д. Хаднађева*, учитеља старо бечејског.

Суп. трговачка омладина у Бањој Луци приредила је забаву с игранком 25. фебруара (7. марта) о. г. уз добровољно суделовање срп. певачког друштва „Јединства“ у корист своје друштвене благајне.

Доброшворна Задруга Српкиња у Задру, приредила је концерат с игранком на Сретеније 2. (15.) фебруара о. г. у корист задружног фонда.

Раденичка школа у Мостару, коју је лане отворила тамошња Доброшворна Задруга Српкиња напредује врло лепо. Прошле године имала је 70 питомица, које су под руководством три веште учитељице училе бео шав и вез, вештачке рукотворе и шав и крој женског одећа.

Нове земљорадничке задруге основане су у *Клиси* (вировитичка жупанија) и у *Јасенову* (тамишка жупанија); у *Перјасици* (огулинска жупанија). До сад има преко 250 оваквих задруга, које су ступиле у међусобни савез, а чија је средишна управа у Загребу. Орган им је „Привредник“, који излази у Загребу и кошта 4 К годишње.

Одликовани. Доброшворна Задруга Српкиња у *Бос. Крупи*, одликовала је избором за почасне чланове у својој последњој редовној скупштини од 30. јануара о. г. г. *Исидора Добровића*, велепоседника из Дарувара, супругу му г-ђу *Кришину Добровић* и г-ђу *Љубицу Луковићку*, велезаслужну председницу Кола Српских Сестара из Београда. Г. Исидор Добровић и супруга му Кристина познати су нашем свету са својих добрих дела, али су стекли парочитих заслуга и за горњу Доброшворну Задругу и општину њену, јер су лане приликом освећења новоподигнуте зграде срп. осн. нар. школа даровали 2000 К фонду те школе и обећали да ће се побринути и за плату једне учитељске снаге на тој школи. Осим тога постали су чланови добротвори тамошњег срп. певачког друштва и Доброшворне Задруге Српкиња. А г-ђа Луковићка, поред свога ревносног и родољубивог рада у Колу Срп. Сестара као и у Женском Друштву и њеном литерарном одељењу ишла је прошлог лета лично тамо и другим местима, да се увери о стању наших просветних и хуманих установа и бавила се нарочитим испитивањем ових установа у Бос. Крупи. Уважавајући те лепе заслуге и добротинства ових трију особа, одликовала их је задруга својим једнодушним избором за почасне чланове своје, на чему им честитамо, јер су заиста заслужили све троје ово признање, а од задруге је лено, што уме да поштује и да цени своје и народне заслужне људе.

ЧИТУЉА

† **Љубица Вучковић**, наша млада претплатница, мила ћерка г. Васе и Милеве Вучковића

преминула је 15. (28.) фебруара о. г. у 20-ој години свог живота. Мака јој била црна земљица!

† На гробу пок. **Драге Ружићке**. Врли супруг и наш дични уметник Димитрије Ружић, пренео је фебруара месеца земне остатке своје миле супруге, а наше велике уметнице Драге, из Вуковара у Нови Сад и сахранио на овдашњем алмашком гробљу. Над гробом подигао је леп споменик и осветио га уз опште саучешће својих другова, пријатеља и поштовалаца 14. (27.) фебруара о. г. Вечан јој спомен!

† **Јулијана удова Јовановића**. Одлична Српкиња, чланица и оснивачица Просветне Задруге Српкиња у Стар. Бечеју, добра мати председнице Добротворне Задруге Српкиња у Сентомашу г-ђе Зорке Стевана Дунђерског велепоседника сентомашког, Милеве удове Дунђерске, чланице Добротворне Задруге Српкиња Сентомашкиња и Новосаткиња и Марије Каменка Јовановића, књижара и велепоседника панчевачког као и чланице добротворке панчевачке Добротворне Задруге Српкиња, преминула је у суботу 23. фебруара (7. марта) о. г. у 78. години живота. Вечан је спомен!

† **Ана Каракашевићка**. У Алибунару се упокојила 9. (22.) фебруара о. г. у 69. години живота Ана Каракашевићка, супруга умировљеног учитеља Ђуре Каракашевића, а мати од четворо учитеља-ица, Владе управитеља панчевачких осн. нар. школа, Емила у Руми, Даринке у Бач-Фелдвару и Миле у Госпођинци. Већ да друго ништа није учинила народу но што му је поклонила ове четир учитељске снаге заслужила је похвалу и наш усклик: Вечан ти спомен добра душо!

† **Сима Матавуљ**. Ко је читао наше белеристичне листове од последњих 20 година и тражио у њима и у књижицама приповедачким лепе и пријатне забаве и поуке, зацело ће зажалити и заплакати, кад чује, да му је један од најбољих приповедача, један од најсимпатичнијих представника напрасно 20. фебруара (4. марта) о. г. у 56. години, преминуо у Београду, баш онда кад се спремао, да изнесе нашем свету неколико верних слика са источних и западних крајева, куда је последње 2—3 године путовао са својом верном супругом Љубицом баш тога ради, да прошири хоризонт свога погледа и на стране народе и типове. Српска је књига на приповедачком пољу заиста несрећна. Губи се дана на дан све најбоље своје раденике. Оде

Лазаревић, оде Сремац, оде Јанко Веселиновић, оде Глишић, Шапчанин, Адамов, па ево и Матавуљ све убрзо један за другим.

Сима Матавуљ родио се у Шибенику, крајем 1852. год. Отац му је био трговац а мати се бавила кројачким послом и њој припада највећа хвала, што је пок. Сима тако лепо приповедао и у приповедачкој књижевности стекао једно од најугледнијих места, јер она је држала увек уза се свога Симу и причала му приче. У први мах кад је свршио школе био је учитељ у неким местима у Далмацији, за тим је прешао на Цетиње за професора француског и талијанског језика, отуда у Србију на зајечарску, па онда на београдској гимназији. У последње доба бавио се само књижевношћу и стекао толико гласа, да је постао члан кр. Академије наука и председник Књижевне Задруге. У животу своме био је сушта скромност; миран, тих и благ у нарави. Ценили су га и поштовали сви књижевници, пријатељи и познаници, који су радо тражили како у Београду, тако и у Новом Саду у винограду му, његово друштво. У својој скромности написао је 1906. године, да му је жеља, да се, у случају смрти, сахрани без икаквих парада, говора и венаца, са једним свештеником само. А на гробу да му се стави само обична плоча са дрвеном кретаљом и натписом: »Симо Матавуљ — 1852.—1908.« Слава и вечан спомен Сими Матавуљу!

† **Стојан Бошковић** | Онда, кад су пок. Симу Матавуља сахрањивали, испустио је своју племениту душу и други књижевник, писац прве историје на српском језику и државник српски у Београду, *Стојан Бошковић*, бивши министар просвете, посланик и т. д. у својој 78. години живота. Као пријатељ нашег угледног суграђанина Љубе Стефановића, долазио је чешће у Нови Сад, где је био предусретан општом пажњом и љубављу. Бог да му душу прости!

† **Милан Винокић**. Истог 23. фебруара о. г. упокојио се у Нов. Саду честити занатлија новосадски, *Милан Винокић*, супруг наше претплатнице Даринке у својој 53-ој години живота. Са своје честитости и разборитости могао је служити за углед многим занатлијама. Бог да му душу прости!

† **Теодор пл. Рогулић**, бивши поджупан сремске жупаније, добри супруг наше многогодишње чланице, г-ђе Јелисавете пл. Рогулић, и таст познатог инципира румског г. Јована Та-

тића, упокојио се овде 4. (17.) фебруара о. г. у 80-ој години живота. Последњих 15 година, како је умировљен бавио се у Н. Саду и стекао опште љубави и поштовања. Мир пепелу његову!

† **Милан Михајловић.** Угледни грађанин Вел. Бечкеречки и веран супруг наше многогодишње претплатнице и чланице вел. бечкеречке Добротворне Задруге Српкиња г-ђе Катице Михајловићке рођ. Радуловић пл. Путник, преминула је 9. (22.) фебруара о. г. у 72. години живота. За њиме жали многобројна породица. Вечна му памет!

† **Миле пл. Дракулић.** У Загребу је преминуо 24. фебруара (8. марта) о. г. ц. и кр. капетан у миру, Миле Дракулић од Мрсинграда, који је још за живота поклатио сав свој заштеђени иметак од 10.000 К српском друштву „Привреднику“ у Загребу. Слава му и вечан спомен!

† **Петар Кулић.** У Митровици је преминуо 6. (19.) фебруара о. г. у 77. години живота. Овај велики пријатељ женске стране, што је све своје имање од 150—160 хиљада круна наменио образовању и болитку женске омладине у нас Срба, чија је последња воља приказана пре 4—5 година и у нашем листу. Покојник је имао намеру, да се о његову трошку подигне у Митровици радничка женска школа и покушавао је, да у дослуху са тамошњом Добротворном За-

другом Српкиња још за живота свога оствари ту идеју, ал му није испало за руком. Колико смо извештени, оставио је све своје имање у-прави срп. нар. фондова у Срем. Карловцима, да она из њега подигне школу за српску женску омладину у месту, где за добро нађе и где ће се учити радити, кућу кућити и привредно унапређивати. Један мали део оставио је родбини, а својој милој супрузи *Љубици* оставио је 1600 К годишње доживотног уживања и стан у кући. У колико ће се моћи одржати тестаменат пок. П. Кулића не знамо, али је његова жарка љубав била, да се наш женски подмладак дигне на ниво вишег степена моралног и материјалног живота, то је показао у три тестамена, која је пред јавним бележницима и сведоцима исказао. Па хвала му на тој љубави и вечан му спомен!

† **Поп Стево Трифковић.** У Сарајеву је преминуо у недељу 10. (23.) фебруара у 50. години живота велики родољуб, истрајан борац за народни напредак своје миле домовине, прота сарајевски Стево Трифковић, кога су сви звали Поп Стево, јер је пре тога био парох у селу Блажују близу Сарајева, где се једино његовим заузимањем подигла и црква и школа. Данашњи напредак, у колико се може тако назвати у Босни и Херцеговини има много да захвали заузимаљивости свога Поп Стеве. Бог да му душу прости!

Б Е Л Е Ш К Е.

З Д Р А В Љ Е.

Суд у коме се дешава купати, треба да је чист. Непосредно пре него што ће се у њега вода усуги за купање, ваља га врелом водом испрати, па тек онда усуги воду за купање. Добро је, да се дете на чист чаршавчић положи у води него на го суд. — После сваког купања ваља тај суд четком или метлицом, сапуном и водом добро испрати, па га тумбе положити. — Тако се брже осуши и не пада у њега никаква нечистоћа. — У таком суду не сме се ништа прати, па ни дечије пелене.

Болесничко рубље не ваља онако суво, како га скинемо држати до прања, него га ваља натопити у појачу сапуницу. Узме се $\frac{1}{2}$ кгр, обичног, домаћег црног сапуна, којим се пере, па се раствори у 15—20 литара топле воде. У том раствору стоји болесничко рубље све до прања. Ако је болесник лежао од какве заразне боле-

сти, онда се том раствору дода још и карболне киселине. На 1 литру раствора сипа се 2—3 кашике растворене карболне киселине.

»Здравље.«

ПРИЈАТЕЉИ ЛИСТА.

Г-ђица *Кашарина Холецова*, деловоткиња Женског Друштва у Београду, као сарадница, скупаљачица и претплатница плаћа један примерак нашег листа, који се даје ученици овдашње срп. више девојачке школе Катици Кошутиневој ученици П. р.

Г-ђа *Софија Дилић* из Темпшвара, претплаћује поред свог примерка и један примерак нашег листа у спомен своје миле упокојене сестре и бивше наше сараднице, г-ђице *Јелене Југа* који се даје ученици овдашње срп. више дев. школе Милени Моловићевеј ученици Ш. разреда.

КЊИЖЕВНОСТ.

„Бранково Коло“ излази сваког четвртка. Цена му је 10 К на годину. Ко пошље претплату у једанпут за целу годину добиће на поклон књиге: 1. *Чеде Мијатовића*: Кнез Градоје од Орлова града, приповетка из времена боја на Косову; — 2. *Зарија Р. Поповића*: Пред Косовом, белешке из доба 1874.—78.; — 3. *Тадија П. Костића*: Прво весеље, приповетка; — 4. *Зарија Р. Поповића*: Сlike из Старе Србије I. Духовник, II. На нову годину 1876.: — 5. *Бор. Станковића*: Коштана; драмска прича. При шаљању претплате, нека сваки означи, коју књигу жели. Све што се тиче администрације овог листа треба слати на г. *Душана Котура* у Срем Карлевце (Karlovca), а што се уредништва тиче: на уредника: г. *Милана Будисављевића*, професора.

„Српски Соко“, лист за соколско друштво, излази већ друга година у Срем. Карловцима под уредништвом г. *Николе Максимовића*, за које одговара др. *Лаза Поповића*, старешина српске соколске жупе фрушкогорске. Излази месечно по школској години. До сада су изишла четири броја. Цена је 3 К годишње, а за Србију и стране земље: 4 К. Претплата се прима само на целу годину и шаље се уредништву.

„Српски Митрополијски Гласник“, званичан орган за народно-црквене автономне послове. Излази од ове године недељно на целом табаку. (До сад је излазио двапут месечно). Наклада је Саборског Одбора, а уредник му је: г. *Маша Косовац*. Цена је листу 10 К годишње и прима се на целу годину у једанпут. Претплата се шаље: Благајни срп. нар. фондова, а рукописи уредништву листа.

Музика. Књижара Ј. Станковића издаје композиције *Исидора Бајића*. Песме у духу српских народних песама.

Свега двадесет и четири песме, које су компоноване у духу српских народних песама и од којих су већ више популарне и у народу омиљене.

Ове композиције удешене су у лакој слогу за гласовир, а речи од песама су потписане, тако да је ово издање згодно за свираче и певаче.

Издање се штампа у Лајпцигу, те ће према томе бити укусно и на доброј артији.

Цена овом издању је 6 Кр. (6.50 дин.)

Бајићеве композиције у народном духу омиљене су на све стране Српства; па смо уверени, да ће ове композиције добро доћи свакој српској кући где се музика негује и певачима за дом и концерт.

Претплатницима, који новац не пошљу у напред, шаљемо композиције уз поузеће.

Наруџбине треба слати на адресу: **Исидор Бајић, Нови Сад (Ujvidék).**

1—3

О Д Г О В О Р И.

М. В. Мала Маргита. Хвала на послатом. Доћи ће на ред и оно пређашње.

Ч. М. III. Богатић. Оно црквено-словенско не може изаћи, јер штампарија нема таквих слова.

Р. у Б. — Свиди ми се прича, али ми није довољно обрађена и удешена за јавност. Треба да има више живости у причи.

С. Ж. у Р. С. — Прича та приличи пре за дечији лист: а није ни природна, јер деца не разговарају тако озбиљно.

ЈАВАН РАЧУН.

О забави коју је приредила «Српска женска омладина вел. кикиндска» — у корист подизања женског интерната при српској учитељској школи у Сомбору — пало је:

од улазница	К 267— п.
добровољна прилога »	48— „
од »Сајма»	» 99'18 „
	<hr/>
	свега К 414'18 п.

Трошкови износе К 241'52 п.

Остаје чиста прихода К 172'66 п.

В. Кикинда, 15. (28.) фебруара 1908. г.

Прилагачима, посетиоцима и суделачима-цама изјављује топлу захвалу

Приређивачки одбор.

Јавна захвалност.

Народна Штедионица у Т. Бечеју поклонила је и ове године т.-бечејској добротворној задрузи Српкиња 100 круна, а пресветла госпођа *Ермила Николић рођ. Обреновић* 20 круна, на чему им задруга изриче своју топлу захвалу.

Т.-Бечеј, 8. фебруара 1908.

Мара Давидовића
председница.

Јавна захвала.

Гђа Марија Ј. Предића, Олга Вујић и Велизар Барић, поклонили су Добротворној Задрузи Српкиња Панчевачких 200 К за успомену својих умрлих родитеља Гиге и Персиде Барић, на чему им се овим путем изјављује најтоплија захвалност, а покојници ће се уврстити у задружне добротворе.

Из седнице управног одбора Добротворне Задруге Српкиња Панчевачких, држане 14. децембра 1907. г.

Панчево, 22. јануара 1908. г.

В. Летићева *Анка К. Милушиновића*
перовођа. председница.

Основана 1871. год. Основана 1871. год.

ЈОСИФ ШИНДЛЕР

најстарија трговина шиваћих машина
и машина за штрикање
у **НОВОМ САДУ** (Ujvidék), Господска ул. 14. | а
С Т О В А Р И Ш Т Е :

ШИВАЋИХ МАШИНА
НАЈБОЉИХ СИСТЕМА.

— ЈЕДИНА ПРОДАЈА —

ПФАФОВИХ МАШИНА

које су најподесније осим шава
и за модерно штиковање.

ПРОДАЈА ЗА ГОТОВО, ИЛИ НА ОТПЛАТУ
и УЗ 5-ГОДИШЊУ ГАРАНЦИЈУ. и

„Српска Туријско-Надаљска Задруга за потпомагање и штедњу у Турији“ намерна је да оснује друштво под именом

„У Т Е Х А“

које ће бити утеха многој ојађеној породици.

Смртни смо људи. Не знамо када ће доћи по нас неумитна смрт; када ћемо се растати са својим најмилијим на овоме свету. Знамо врло добро, да смрт долази у неочекивано време; знамо, да је тада сва кућа збуњена; хоћемо и ради смо свога самртника достојно да сахранимо. За све то треба трошка, треба новаца, па ако случајно баш у онај мах немамо, онда је жалост двострука, онда је брига голема и преголема. Стога смо намерни да оснујемо посмртничко друштво „У Т Е Х А“, које ће бити рука помоћи при невољи вељој многој ојађеној породици.

Друштво се оснива са задатком, да после смрти свог редовног члана исплати назначеним наследницима К 1000 — словом ЈЕДНУ ХИЉАДУ круна у име помоћи.

Чланом може постати без разлике вере, народности и пола, сваки грађанин угарски, који је без прекорног владања, а који је достигао 20 ту годину и није прешао 53 њу годину свога живота. Малољетни могу бити само дозволом својих родитеља или тудора примљени. Код оснивања може управа изнимно на основу лекарске сведочбе примити за члана и до 65 година.

Да би и сиромашнији сталеж могао бити члан, то је цена ниска и незнатна.

Сваки је члан одмах при пријави дужан положити:

а.) 2 круне 50 потура уписнине,

б.) 1 круну у име редовне годишње чланарине,

в.) 50 потура за чланску књижицу.

г.) По смрти појединог члана у редовним приликама 2 круне, а приликом различитих болести 3 круне посмртнине.

Број чланова је најмање 500, а највише 601, и друштво ће отпочети рад дозволом министарства чим се пријави 500 чланова, с тога свако, ко је рад својој породици добра да учини, нека се пожури са уписнином од 4 круне, да би се накупио довољан број, како би се друштво могло основати и почело радити — **јер је час умрли неизвестан, па нека смо спремни!**

Уписне табачке, као и уписнину ваља путем поште слати на адресу: **Maletaski Krszta — tanitó, Turja** (Bács-Bodróg megye).

Што пре, тим боље! — Што је добро, ваља усвојити!

У Турији, 29-ог новембра 1907. год.

Управа Српске Туријско-Надаљске задруге за потпомагање и штедњу
као оснивачки одбор.

ФИРМА МАТИЈА ЛЕВИ И ДРУГ

новооснована радња помоћном робом

— — — КОД АНЂЕЛА ХРАНИТЕЉА — — —

у НОВОМ САДУ на главној пијаци у згради хотела Јелисавете,

узима себи слободу, да овим најучтиввије јави поштованој публици, да су у ванредно богату избору стигле

=== ПРОЛЕТЊЕ И ЛЕТЊЕ НОВИНЕ, ===

домаћи и иноземски специјалитети у вупеним, свиленим штофовима, и у штофовима, који се могу прати, прави француски делени и батисти, енглески зефири, те је у свачијем интересу, да прегледи прекрасни избор — без икаква приморавања на куп — пре но што подмири своје потребе.

Фирми је част, овом приликом упозорити на сепаратно одељење за женско рубље, потпуне опреме за невесте, блузе и жипоне, од које робе водимо само оно што је најодабраније, али по свим ценама.

Мустре на захтевање шаљемо бесплатно и франко.

Коме треба потпуна невестинска опрема, томе по жељи шаљемо у кућу рубље и колекције са специјалним трешкозником а не захтевамо ни да нам се што плати за то, ни да се мора што купити.

